

Hr Madis Timpson
Riigikogu
oiguskomisjon@riigikogu.ee

Teie 16.09.2026 nr

Meie 28.09.2026 nr 6-3/26-1873-2

**Arvamus äriseadustiku ja teiste
seaduste muutmise seaduse eelnõu
(1008 SE) kohta**

Lugupeetud komisjoni esimees

Tänan võimaluse eest avaldada arvamust Vabariigi Valituse poolt 14.09.2026 algatatud äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõule 1008 SE (edaspidi eelnõu).

Eelnõuga tutvumise järgselt laekus arvamusi mitmelt Harju Maakohtu kohtunikult, kes on spetsialiseerunud ühinguõiguse valdkonna õigusvaidlustele. Esmalt sooviks rõhutada, et valdavalt on tegemist oluliste ja vajalike muudatustega, mis aitavad kaasa ettevõtluskeskkonna õigusselgusele. Ühinguõiguse revisjoni käigus välja töötatud õiguslikud lahendused kõrvaldavad paljud seaduse ebatäpsused. Kohtunikel on tähelepanekudi eelnõu sätete osas ning oleme heal meelel valmis osalema ka Riigikogu aruteludel, kui komisjon peab seda vajalikuks.

Äriseadustiku muudatused

ÄS § 149 lg 4.1 muudatused, mis puudutavad osaühingu võõrandamist. Äriregistris oleva osanike nimekirja konstitutiivsus või selle puudumine on väga oluline õiguspoliitiline otsus, mis muudab osade võõrandamise õiguskindlust märkimisväärselt. Kohtunike hinnangul ei ole selle otsuse mõjud eelnõus tõsiseltvõetavalt hinnatud. Igal juhul toob põhimõtteline muudatus osade võõrandamise osas kaasa rohkem kohtuvaidluseid.

ÄS § 166 lõiget 2 täiendatakse ja lisatakse juhatuse kohustus tõendada, et tütarettevõtja juhatusel teavet ei ole või seda teavet emaühingu juhatusele antud ei ole (eelnõu § 1 p 20). Kohtunike hinnangul on negatiivse asjaolu tõendamine äärmiselt keerukas ning olukorras, kus osanike ja juhatuse suhted on konfliktised, võib see tekitada tarbetuid vaidluseid. Seletuskiri ei too välja näiteid selle kohta, millised võiksid olla tõendid, mida negatiivse asjaolu tõendamiseks

esitada või kuidas võiks emaühingu juhatus seadusega pandud tõendamiskoormust täita. Kohtunikud soovivad kasutada tõendamise asemel sõna „põhistama“ või tõendamiskoormus sootuks eelnõu tekstist välja jätta. Põhistamine tsiviilõigussuhetes tähendab veenvate selgituste esitamist, samas kui tõendamine tähendab tõendite esitamist.

ÄS § 166 lg 3 muudatusega antakse kolmekuuline tähtaeg hagita menetluse avalduse esitamiseks (eelnõu § 1 p 21). Oleme seisukohal, et hagita menetlus ei ole siinkohal põhjendatud, sest puudub vajadus uurimispõhimõtte rakendamiseks, samuti on kolmekuuline tähtaeg liiga pikk.

Osanike vaidluses osaühinguga puudub nn nõrgem pool, menetlusosaliste õigused ei ole tasakaalust väljas ning uurimispõhimõtte rakendamine on ka sisuliselt võimatu, sest kogu vajalik info sh tõendid on poolte käes. Hagita menetlus ja uurimispõhimõtte on kasutuses vaidlustes kus üks menetlusosaline puudub (näiteks isiku surnuks tunnistamine) või on menetluses osalevate isikute õigused selgelt tasakaalust väljas (näiteks isiku paigutamine kinnisesse asutusse) või on tegemist avaliku huviga vaidlusega, kus kohtul on võimalik menetlusvälistelt isikutelt ise tõendeid koguda (näiteks lapsi puudutavad vaidlused). Osanikud ja osaühing on oma õiguslikult positsioonilt võrdsed osalised, ka kõik vaidluse jaoks vajalikud tõendid ja informatsioon on äriühingu või osanike valduses, seetõttu ei ole põhjendatud vaidluse lahendamine hagita menetluses. Hagita menetlus võib võtta ka kauem aega, sest tagaseljaotsuse tegemine olukorras, kus äriühing kohtule ei vasta, ei ole võimalik. Hagita menetluses peab kohus igal juhul tegema sisulise lahendi. Äsja, 17.06.2026 vastu võetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatustega viidi mitmed vaidlused hagita menetlusest üle hagimenetlusse (kindlustuse tagasinõuded, korteriühistu rahalised nõuded) just menetluse kiiruse ja tõenditest tulenevatel kaalutlustel. Oma olemuselt ei ole ühingu vaidlused neist erinevad. Samuti on kolmekuuline õigust lõpetav tähtaeg liiga pikk. Kui ühingu otsuste vaidlustamiseks on ette nähtud kolm kuud, siis dokumentide väljanõudmiseks ei peaks olem ette nähtud sama pikka tähtaega, piisaks kahekuulisest õigust lõpetavast tähtajast, sest osanik saab nõuda üksnes nende dokumentide esitamist kohtu kaudu, mille kohta ta on juba kohtuväliselt nõude esitanud. Osanikul puudus sisuline tõendamiskoormus nõude maksma panemiseks, seega ei ole vaja ka pikka hagi ettevalmistamise aega. Teeme ettepanekud lühendada tähtaega kahele kuule ning loobuda hagita menetlusest.

ÄS § 178 lg 1 sõnastuse muudatusega soovitakse muuta vaieldamatuks, et otsuste kehtetuks tunnistamise nõude esitamise ajapiirid on õigust lõpetavad tähtajad, mitte hagi aegumise tähtajad (eelnõu § 1 p 32). Oleme seisukohal, et muudatus on vajalik ja põhjendatud. Teeme ettepaneku muuta sarnaselt ka KrtS § 29 lg 3 ja 4. Võiks kaaluda KrtS § 29 lg 3 sarnast täpsustamist ja sellele lisaks veel tähtaja ennistamist võimaldava KrtS § 29 lg 4 kehtetuks tunnistamist. Sätte kohaldamise osas on kohtupraktikat vähe ja säte pole praktikas suuri probleeme põhjustanud. Potentsiaalselt aga võiks neid tekkida, sest ennistamise võimalusega õonestatakse õiguskindlust, mis paljude liikmetega ja tavaliselt mitteprofessionaalide poolt juhitud korteriühistute tegevuses oluline on. Õigust lõpetava tähtaja ennistamine üldse ja seda veel menetlustähtaja ennistamise reeglite järgi, on Eesti õigussüsteemi põhimõtetes veider anomaalia.

Äriühingute koosolekute kokkukutsumise ja läbiviimise korra ning vaidlustamise sätete täpsustamine on kohtunike arvates väga oluline.

ÄS § 182 lg lõige 1³ ja 1⁴ muudatused (eelnõu § 1 p 39 ja 40). Muudatusega sätestatakse osa arestimine üksnes kohtutäituri avalduse alusel ja hagi tagamise määrase alusel osanike nimekirjas osanike andmete õigsuse vastuväite avaldamise osas. Sättest võib aru saada nii, et

kohtumääruse alusel ei oleks justkui võimalik osaühingu osa arestida. Selgitame, et olukorras, kus kohus teeb osaühingu arestimise kohta kohtulahendi, viib selle täitmise läbi küll kohtutäitur, kuid õiguslikuks aluseks on siiski kohtulahend. Soovitame kaaluda sätte sõnastust.

ÄRS osas märgime, et isikute (juhatuse liikmete ja osanike) andmete täpne esitamine on kohtute jaoks väga oluline, sest kohtul on kohustus menetluskohustused juhatuse liikmele kätte toimetada (olukorras, kus äriühingu aadressilt neid vastu ei võeta). Olukorras, kus isiku elukoht on märgitud üksnes asula täpsusega, ei võimalda äriregistri andmed seda teha.

Eelnõuga soovitakse sätestada sõnaselgelt automatiseeritud otsuste tegemine registripidaja poolt. Märgime, et läbipaistvuse ja selguse huvides tuleks lisaks seadusega kehtestatud automatiseerimise põhimõtetele avalikustada ka näiteks registripidaja kodulehel selgitused automatiseeritud protsessi kohta.

Mõjude hindamise osas on eelnõu puudulik. Tõdetakse, et kohtutele on mõju kaudne ja ilmselt vaidluste arv ei muutu. Eelnõuga muudetakse ulatuslikult ühingute koosolekute kokkukutsumise ja pidamise korda, otsuste vaidlustamise võimalusi ning ligipääsu informatsioonile, samuti luuakse juurde täiesti uus eraõiguslik juriidiline isik (erasihtasutus), mille rakendamise osas puudub igasugune praktika. Mõju õigusemõistmisele ei saa seega olla kaudne ja vähene, vaid märkimisväärne.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kai Härmand

osakonnajuhataja